

KNUVELDER, Gerard (Arnhem 25 januari 1902 – Eindhoven 29 juni 1982).

Was de zoon van een katholieke journalist en studeerde Nederlands aan de Tilburgse Rooms-Katholieke Leergangen bij Hendrik Moller en dr. L.C. Michels. Knuvelder werd daarna leraar in Eindhoven waar hij van 1952 tot het bereiken van de pensioenleeftijd in 1967 directeur van het Sint-Joriscollege was. In 1927 volgde hij Moller op als hoofdredacteur van het katholieke culturele tijdschrift *Roeping*, wat hij tot 1942 zou blijven. Van Kerstmis 1944 tot 1952 leidde hij het katholieke weekblad *De Nieuwe Eeuw*. Hij maakte naam als essayist over sociaal-economische, politieke en literaire onderwerpen. Zijn grootste werk is zijn vierdelig *Handboek tot de Geschiedenis der Nederlandse Letterkunde*. In 1960 verleende de universiteit in Utrecht hem het eredoctoraat in de letteren, in 1963 werd hij buitenlands erelid van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde. Knuvelder speelde verder een rol bij de Conferentie der Nederlandse Letteren, was lid van het Guido Gezellegenootschap, dat hem tot voorzitter koos, en schreef de inleiding voor het in 1972 verschenen eerste deel van *Stijn Streuvels' Volledig Werk*. Hij werkte ook met literaire bijdragen mee voor de dagbladen *De Maasbode*, *De Tijd* en *De Volkskrant*.

Als redacteur van *Roeping* en als essayist heeft Knuvelder in de jaren 1920 sterk bijgedragen tot het katholiek renouveau in Nederland. Ook als een der promotors van het saamhorigheidsgevoel van het Nederlandse middengebied – het Zuiden van Nederland, het Noorden van België – heeft deze geboren Gelderlander, maar getogen Brabander, veel invloed uitgeoefend. Zijn op de middelbare school al bestaande ‘romantische’ belangstelling voor de V.B. en de Vlaamse strijd werd door de kennismaking met Moller aangewakkerd. In verscheidene publicaties ziet men hoe zijn aandacht, bij het verkennen van Noord-Brabants positie, voortdurend sterker op het Nederlandse deel van België werd gericht.

Zijn boeken uit die periode dragen sprekende titels: *Bezuiden de Moerdijk* (1929), *Vanuit Wingewesten* (1930), *Het Rampjaar 1830* (1930), *De Mythe Nederland* (1932).

In dit laatste werk legde Knuvelder de nadruk op de economische samenhang van Midden-Nederland. Hij was overtuigd van de feitelijke eenheid en van "de wenselijkheid ook tot een nauwere, bewuste samenwerking". Maar "geen Groot-Nederlands ideaal mag ons doen voorbijzien dat er, binnen de Nederlandse eenheid, diversiteit van menselijkheid, van belangen ook, bestaat". Bijzondere aandacht moest door de Groot-Nederlander worden besteed aan "een der – in vele opzichten – meest bedreigde en miskende delen, in casu Midden-Nederland". Daartoe moest het nationaal sentiment van alle Nederlanders worden versterkt, terwijl, zoals hij in *Volk en Staat* (1935) zegt, in de staat België de Nederlandse cultuur zich "moet kunnen bevrijden van de druk van Brussel, dat naar een nationale staat streeft ten koste van het Nederlands element". Knuvelder meende toen ook dat een krachtig gezag nodig was.

In het begin van de jaren 1930 hield hij geregeld lezingen in Nederlandse en Vlaamse universiteitssteden over actuele sociaal-economische en daarmee verbonden politieke problemen, zoals het Rijn-Scheldekanaal. Hij was toen ook secretaris van de **Groot-Nederlandsche Vereeniging** (Eindhoven), wat leidde tot vele contacten met Vlamingen die dan ook aan *Roeping* meewerkten (Hendrik Elias, Jan Brans, Victor Leemans, vroeger al Wies Moens).

Knuvelder, die nooit bij een politieke partij aangesloten is geweest, stond erg op de onafhankelijkheid van zijn tijdschrift. Na de dood van Dolfuss distantieerde hij zich van de rechtse tendensen die later tot de **collaboratie** zouden leiden. Onder de Duitse bezetting werkte hij mee aan het verzetsblad *Het Parool*, dat hij na de bevrijding een half jaar leidde. Na de moeilijke naoorlogse periode ontwikkelden zijn contacten met Vlaanderen zich vooral op literair gebied. Er moet ook worden gewezen op zijn rol als bestuurslid van de Culturele Raad Noord-Brabant en als hoofdredacteur van het tweemaandelijks tijdschrift *Brabantia*, waarin zijn maatschappelijke belangstelling duidelijk tot uiting komt.

WERKEN: *Bezuiden de Moerdijk*, 1929; – *Vanuit Wingewesten*, 1930; – *Het Rampjaar 1830*, 1930; – *De Mythe Nederland*, 1932; – *Bouwers aan eigen cultuur*, 1934; – *Vernieuwing in staatsbeleid*, 1934; – *Historie en mythe*, 1935; – *Volk en Staat*, 1935; – *Handboek tot de Geschiedenis der Nederlandse letterkunde*, 4 dln., 1948-1953, 1970⁵; – *Onachterhaalbre tijd. Vijftig jaar grasduinen in literatuur (memoires)*, 1974.

LITERATUUR: 'Liber Amicorum Dr. Gerard Knuvelder Aetate Sua LXX', *Raam* (speciaal nummer) (oktober 1972).

GASTON DURNEZ*